

Peter Hofstede en Ingrid Mortiers
wensen U een mooi Kerstfeest
en een Gelukkig Nieuwjaar

Peter Hofstede and Ingrid Mortiers
wish you a Merry Christmas
and a Happy New Year

Het tafereeltje op de voorpagina werd geschilderd door
Willeke van Tijn in de jaren zeventig van de vorige eeuw.

Leermens, 17 december 2019

Lieve familie, vrienden en relaties,

Dit jaar kozen we voor een ander 'format' om ter gelegenheid van de jaarwisseling met onze naasten te communiceren. Geen Kerstkaart, email of snelle tweet maar een archaisch waagstuk: een nieuwjaarsbrief.

De veel gestelde vraag hoe het met ons gaat en met onze boerderij, vereist immers een serieuzere toelichting. Wij maken in deze contreien bewogen jaren mee. De droom van een mooie oude dag is voor vele, door mijnbouwschade getroffen, Groningers intussen veranderd in een nachtmerrie.

Mocht je denken dat het hier in Groningen intussen goed geregeld is: dat is niet het geval. De dreiging van een zware beving (5 op de schaal van Richter) hangt ons nog steeds boven het hoofd.

Op 4 december jongstleden konden we bij de RTV Noord-berichten lezen dat de NAM van het Staatstoezicht op de Mijnen een analyse moet maken van de toename van de aardbevingen in Groningen. De aardbevingsdichtheid is hoger geworden omdat er in het afgelopen jaar relatief veel bevingen zijn geweest in het gebied tussen Garrelsweer en Loppersum. Het doel van deze (binnen twee weken) bij SodM aan te leveren analyse is om te kijken of er ingegrepen moet worden in de manier waarop het gas wordt gewonnen.

Drie achtereenvolgende keren tekenden we met succes beroep aan tegen aardgaswinningsbesluiten bij de Afdeling Bestuursrecht van de Raad van State (schouder aan schouder met enkele andere Groninger burgers stond Ingrid er, het Gasberaad en de advocaten van de Groninger Bodem Beweging, de getroffen gemeentes, de provincie Groningen, de Veiligheidsregio en een aantal, per keer wisselende organisaties. De uitspraken van de Raad in 2015, 2017 en 2019 vernietigden niet alleen de dan voorliggende gasbesluiten, ze dwongen de opeenvolgende regeringen ook tot het nemen van besluiten die er anders niet gekomen waren.

Ditmaal zagen we af van de gang naar de hoogste bestuursrechter. In deze levensfase willen wij prioriteit geven aan liefdevolle zorg voor elkaar. Peter wordt dezer dagen vijftiennegentig jaar en Ingrid is ook al vierenzeventig.

"Dit is Nederlands overheidsfalen van on-Nederlandse proporties", zo kwalificeerde Eric Wiebes, Minister van Economische Zaken en Klimaat, de situatie bij zijn eerste bezoek in 2017 aan het gebied.

Het zijn inderdaad geen natuurverschijnselen die ons al decennialang treffen. De veelvuldige bevingen zijn geïnduceerd en derhalve een direct gevolg van de winning van aardgas. Het waren menselijke keuzes gemaakt door mijnbouwexploitanten en (naïeve, kortzichtige of door een eufore roes bedwelmde?) politieke leiders. Mogen we hun onwetendheid inzake de risico's van deze industriële ingrepen niet naar het rijk der fabelen verwijzen, wanneer we weten dat Shell en Exxon al in 1933 betrokken waren bij de zware beving van het Wilmington Oil Field? En hadden ze niet al diverse wetenschappelijke onderzoeken naar geïndu-

ceerde bevingen als gevolg van olie- en gaswinning tot hun beschikking (<https://sargasso.nl/nalatigheid-in-formatievoorziening-aardbevingen-groningen/>)?

In maart 2018 maakte minister Wiebes bekend dat hij uiterlijk in 2030 de gaswinning in Groningen wilde stopzetten; in september van dit jaar werd de stopzetting al in het jaar 2022 beloofd. Een moedig besluit, zo luidden de meeste commentaren.

In de aardgasregio zelf was de nuchtere reactie: “Eerst zien en dan geloven!” Groningers hebben al decennialang te maken met leugens en mooie beloften. In de vorige eeuw werd apert en consequent door de NAM ontkend dat er een causaal verband bestond tussen gaswinning en aardbevingen / bodemdaling. Publieke karaktermoord van integere mensen die dat verband wel signaleerden werd daarbij niet geschuwd.

Dit ingesleten ontkenningsspatroon werd nog duizenden keren herhaald. Na de beving van Huizinge in 2012 werd op grote schaal schade gemeld. De taxateurs, die het protocol van de NAM trouw volgden, honoreerden de schade niet of uiterst minimaal. De vernederingen en intimidaties van gedupeerde burgers tijdens deze sessies -getuige de vijftig afleveringen van de rubriek “Ik wacht” in het Dagblad van het Noorden- blijken eerder structureel dan toevallig van karakter.

Hoe lang nog denkt men in Den Haag hiermee door te kunnen gaan?

Waarom wordt Groningen –letterlijk en figuurlijk- volledig leeggezogen en worden burgers van dit land elke dag vernederd door ze niet als volwaardig te behandelen?

Wanneer komt er een eind aan deze koloniale en barbaarse praktijken?

Hoelang nog blijft het recht op veiligheid de Groninger burger ontzegd?

Komt er nog ooit een echt en rechtvaardig herstelplan op basis van een toekomstvisie, een Deltaplan voor ons gebied of wordt Groningen straks met de puinhopen achtergelaten?

Wordt Groningen überhaupt nog in staat gesteld om iets van haar materieel of immaterieel cultureel erfgoed door te geven aan een volgende generatie?

Hoelang gaat het nog duren totdat ook in Groningen alle Nederlandse wetten, alle Europese richtlijnen en internationale verdragen van toepassing zijn die in de rest van ons land gelden en dat ons in het Noorden ultiem recht wordt gedaan?

In deze eindejaarsbeschouwing willen we een aantal aspecten van de problematiek wat nader bekijken. Allereerst de noodzakelijke ontvlechting van taken, bevoegdheden en belangen bij de overheid en bij de Nederlandse Aardolie Maatschappij. Vervolgens komt het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel van alle burgers aan de orde. Daarna besteden we aandacht aan de veiligheid. Vervolgens bespreken we schade en versterking. Daarna mag landschap en cultureel erfgoed met inbegrip van de monumenten niet ontbreken. We eindigen met de nieuwe instellingen en de nieuwe wetgeving die ons te wachten staan.

1. Noodzakelijke ontvlechting van taken, bevoegdheden en belangen bij overheid en NAM

Voor het herstel van de vertrouwensbreuk met de burgers achten wij het een 'conditio sine qua non' dat een aantal taken en bevoegdheden, zowel bij de NAM als bij de overheid worden ontvlochten.

In de jaren 30 van de vorige eeuw sloten Shell en Esso (internationale merknaam van Exxon Mobil) een productie-overeenkomst. De Nederlandse Aardolie Maatschappij die in 1947 werd opgericht is voor de helft eigendom van het Brits-Nederlandse Shell en voor de helft van het Amerikaanse bedrijf Exxon Mobil.

In de loop van de laatste jaren kwam aan het licht dat er meerdere geheime afspraken bestaan tussen de Nederlandse overheid en Shell/Exxon Mobil.

Allereerst bleek uit documenten uit 1963 dat de rol van de Nederlandse Staat bij de gaswinning mogelijk veel groter is dan altijd werd aangenomen. Dat werd openbaar toen Sijbrand Nijhoff uit Zijldijk een miljoen Euro eiste van de NAM en de Staat voor het herstel van zijn boerderij. Hij beriep zich bij de rechtbank op het document dat hij in handen had en waaruit te herleiden valt dat de overheid financieel net zo aansprakelijk is voor de aardbevingsschade als de NAM.

Interessant is ook –mede in het licht van de aangekondigde stopzetting van de winning- de publicatie van de NOS van 13 mei 2016: "EZ maakte geheime afspraken over gaswinning Groningen".

Wij citeren uitgebreid uit het bericht: "(...) Shell en Exxon hebben in 2005 een geheime afspraak gemaakt met een hoge ambtenaar op het ministerie van Economische Zaken over het niveau van de gaswinning voor de lange termijn. Die afspraak is niet gedeeld met de Tweede Kamer. Dit blijkt uit documenten die de NOS heeft verkregen met een beroep op de Wet Openbaarheid van Bestuur. De geheime afspraak is pikant, omdat er tot op de dag van vandaag nog steeds discussie is over het niveau van de gaswinning in Groningen. Tegenstanders beweren al jaren dat de gaswinning veel verder naar beneden moet vanwege problemen met aardbevingen in Groningen.

Vertrouwelijke afspraken

In de WOB-stukken staat dat de directeur-generaal energie van het ministerie de bewuste afspraak met de oliebedrijven maakte op 26 november 2005. De directeur-generaal schrijft over het akkoord: "Er is overeenstemming over een lange termijn productiefilosofie voor Groningen. Die gaat ervan uit dat Groningen op het voor de komende tien jaar vastgestelde niveau zal produceren, tot het moment waarop (na 2020) het veld op natuurlijke wijze in decline (vermindering) zal komen." De Tweede Kamer wordt alleen geïnformeerd over de afspraken voor de jaren 2006-2015. Dat er in 2005 al is afgesproken om ook in de jaren daarna, tot het veld uitgeput raakt, de productie op een hoog niveau te handhaven, wordt niet gemeld. In 2010 schrijft een ambtenaar in een memo dat de Kamer "niet is geïnformeerd over de productie op de lange termijn". En dat terwijl er in 2005 dus al een afspraak is gemaakt "over de gehele resterende productie van het Groningen-veld vanaf 2006", staat in het memo. De afspraak zorgt ervoor dat het kabinet in latere periodes minder mogelijkheden heeft om de gaswinning te verminderen. "Deze afspraak beperkt de beleidsruimte van de minister" schrijft dezelfde ambtenaar. "

Bovenstaande onthulling van de NOS viel samen met de publicatie van het boek van de drie verantwoordelijke onderzoeksjournalisten: "De gaskolonie" (2016).

De woede in Groningen was groot toen het Kabinet besloot om onmiddellijk na de beving van Huizinge in 2012, de gasproductie fors op te voeren tot 53 miljard kuub in het daaropvolgende jaar! Volgens het Staatstoezicht op de Mijnen wordt pas bij 12 miljard kuub een veilig niveau bereikt. De NOS-onthulling herlezend: “Tussen 2006 en 2015 mocht 425 miljard kuub gas gewonnen worden uit het Groninger gasveld. Aanvankelijk wilde het ministerie van Economische Zaken dat er in die jaren minder gas gewonnen zou worden, maximaal 375 miljard kuub. Maar nadat hij was bestookt met allerlei brieven en documenten van de bedrijven om het niveau te verhogen, ging het plan van tafel, zo staat te lezen in de documenten. Uiteindelijk werd het niveau verhoogd naar 425 miljard kuub.”

De conclusies kan iedereen zelf trekken!

In 2005 bleek dus al dat de gasproductie na 2020 een aflopende zaak was. Wat zou er, meer recent, met minister Wiebes of het ministerie van EZK afgesproken zijn?

Hoe was het toch mogelijk- terugkijkend -dat in een ‘democratische rechtsstaat’ jarenlang de veroorzaker van de mijnbouwschade (die deze ook krachtens de Mijnbouwwet moest herstellen/betalen) ook de schadeafwikkeling kon regelen middels door haar gekozen taxateurs en door haarzelf opgestelde handboeken en protocollen om uiteindelijk ook nog de hoogte van het uit te keren schadebedrag vast te stellen?

Recent werd de veroorzaker van de schade door de huidige minister van EZK formeel buiten de schadeafhandeling en de versterkingsopgave geplaatst.

Helaas moeten we constateren dat het volledige instrumentarium, op basis waarvan alles in onze regio nog steeds wordt afgehandeld, door dezelfde NAM (lees Shell legal) al lang geleden is ontwikkeld en ingevoerd. Dit geldt niet alleen voor de nog steeds vigerende schadeprotocollen die gebruikt worden bij de afhandeling van de zogenaamde ‘oude gevallen’. Datzelfde is nu ook van toepassing bij het onwerkbaar gebleken maar met Nationaal Coördinator Groningen en aardbevingsgemeentes afgesproken en doorgevoerde HRA-model. Deze ‘Hazard and Risk Assessment’ zou “de seismische dreiging en het risico als gevolg van de gaswinning in Groningen berekenen”. Hoewel dit model aan de gehele “versterkingsoperatie” ten grondslag ligt, beschikt alleen de NAM over de onderliggende data van dit computermodel.

Is de structuur van het zogenaamde ‘Gasgebouw’ (de burcht van de oliejongens met de verborgen gangen naar andere machtscentra) niet langzamerhand aan herziening toe, ter wille van de broodnodige democratische transparantie?

Zijn de geheime contracten die in de loop der jaren met Shell en Exxon door de regering zijn afgesloten niet in strijd met de rechten en bevoegdheden van de Tweede Kamer zoals bijvoorbeeld het budgetrecht (terecht door het Tweede Kamerlid Nijboer aangesneden)? Is er een staatsrechtelijke grondslag voor dit soort praktijken waarbij de ruimte van het parlement bij voorbaat is ingeperkt?

Is het niet dringend nodig dat aan de zijde van de overheid elke schijn van belangenverstrengeling wordt vermeden wil ze het vertrouwen in de rechtsstaat niet onder druk zetten? Te denken valt bijvoorbeeld aan de ontvlechting van taken en bevoegdheden zoals de rol van de Minister van EZK tot EBN, tot de Nationale Coördinator Groningen en tot al die nieuwe instellingen die per 1 januari 2020 ‘de problemen gaan oplossen’.

Overigens lijkt het ons intussen waarschijnlijker dat er meer boven water zal komen over de geheime akkoorden tussen regering en oliegi-giganten door het graafwerk van onderzoeksjournalisten en betrokken burgers dan door een parlementaire enquête. Daarop kunnen we waarschijnlijk nog tot Sint Juttemis wachten omdat aan de gestelde voorwaarden van de breed aangenomen motie in de Tweede Kamer, namelijk een goed op gang gekomen herstel- en versterkingsprogramma, in de verste verte is voldaan.

De voor Groningers maar al te herkenbare trainingsstrategie kreeg met deze motie voor de zoveelste keer een nieuw impuls. 2019 zou het jaar van de uitvoering worden, werd ons door de overheid beloofd nu zelfs twee ministeries (Binnenlandse Zaken en Economische Zaken en Klimaat) de regie hebben overgenomen.

Met het einde van het kalenderjaar in zicht, stellen we vast dat alles is vertraagd en wordt doorgeschoven naar volgend jaar. Elke dag krijgen we hiervan nieuwe meldingen via de lokale kanalen. Je gaat je wel afvragen: verandert er iets in de aansprakelijkheid wanneer zich nu een calamiteit zou voordoen?

Ook het gasdebat in de Tweede Kamer van woensdag 18 december is door een meerderheid van het parlement doorgeschoven naar volgend jaar. De Groninger Bodem Beweging als belangenorganisatie noemt dit terecht "politiek onverantwoord". Er ligt actueel een "wetsontwerp Versterking Groningen" voor bij de Tweede Kamer waar erg veel op aan te merken is. Deze wet dreigt ook weer, net als de nieuwe mijnbouw-wet 'met stoom en kokend water' door de beide Kamers te worden gejaagd. Alles onder het perfide motto 'de veiligheid in Groningen' te dienen. Wij zijn er uiterst verontrust over dat de wet tot inperking van onze rechten en juridische mogelijkheden zal leiden. We hopen op rechtsgeleerden en politici die er eens stevig voor gaan zitten!

2. Het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel

Al in de uitspraak van de Raad van State van 2015 werd duidelijk dat wij in het aardbevingsgebied anders worden behandeld dan burgers in de rest van Nederland. De minister "is er bij zijn belangenafweging ten onrechte van uitgegaan dat de risico's in het aardbevingsgebied vergelijkbaar zijn met de risico's die in delen van het rivierengebied worden gelopen. Volgens de gemaakte risicoberekeningen zijn de risico's in het aardbevingsgebied groter."

Ook het kabinet Rutte III behandelt de Groningers onverkort als tweederangsburgers. Nooit eerder dan in het huidige regeerakkoord lazen we zo'n onverbloemde getuigenis van 'diepe minachting' voor Groninger burgers en hun bestuurders.

Het is opvallend dat in 3.3 van dit akkoord dat over de gaswinning gaat, niets 'concreet' geregeld werd. Niets geregeld met betrekking tot bijvoorbeeld het schadeprotocol, het schadefonds of de bevoegdheden van de Nationaal Coördinator Groningen. Alles onder het voor Groningers bekende Haagse devies: 'Veel beloven en weinig geven doet de zot in vreugde leven'.

Het venijn zat -voorspelbaar- in de staart van de aardgasparagraaf: het Regiofonds. De koppeling van dit fonds aan de continuering en het volume van de gaswinning door 2,5% (sic!) van de aardgasbaten voor

Groningen te bestemmen is een gotspe. Een grovere belediging van het intellect, het moreel besef en het gevoel van eigenwaarde van de Groningers is nauwelijks denkbaar. Welke pervert heeft dit bedacht?

Niet alleen was het corrumperend en amoreel om met deze financiële prikkel de bestuurders te verleiden, het zette ook de val open om via tripartiete bestuursakkoorden dezelfde bestuurders (in casu van provincie en gemeentes) medeverantwoordelijk te maken voor alle mogelijke rampzalige consequenties van de (voortzetting van de) winning. Altijd handig voor de schuldvraag na een catastrofe. En dan te bedenken dat 76 leden van ons huidige Parlement deze tekst hebben gelezen en goedgekeurd.

Wij staan zo uitvoerig bij deze passage stil omdat deze illustratief blijft voor de wijze waarop het kabinet opereert in de Groninger aardgasproblematiek.

Tijdens een informatiebijeenkomst van de gemeente Loppersum en de NCG-vertegenwoordiging eind december 2018 werd duidelijk dat de Minister van EZK zich toch niet hield aan tripartiete afspraken. In 2018 werden de provinciale- en gemeentelijke overheden in Groningen bij het kabinetsbeleid betrokken. De genereuze instemming van de lokale bestuurders- hopen op die manier 'zegenschap' en financiële middelen te verkrijgen- was op een bittere teleurstelling uitgelopen. Dat ze er 'ingerommeld' waren kon men van de gezichten aflezen. De burgers achten hen nu wel medeverantwoordelijk.

3. Veiligheid.

In al de jaren dat er gas is gewonnen in Groningen speelde de veiligheid van de burgers nooit een rol. Als er al over veiligheid werd gesproken betrof het de eigen NAM installaties, -apparatuur en -personeel en niet de omwonende burgers.

De onveilige en voor ons zeer risicovolle winning uit het Groningen veld gaat nog steeds door. Reeds in zijn rapport van 2015 "Aardbevingsrisico's in Groningen" stelde de Onderzoeksraad voor Veiligheid dat voor de beving van Huizinge- de "veiligheid van de Groningers" geen enkele rol speelde in de afwegingskaders.

In het rapport van 2017 van dezelfde Onderzoeksraad waarin werd bekeken of de aanbevelingen uit 2015 waren opgevolgd, bleek dit nauwelijks te zijn gebeurd. Zo adviseerde de Onderzoeksraad voor Veiligheid onder meer te bewerkstelligen dat het veiligheidsbelang bij activiteiten in de diepe ondergrond voldoende aandacht moest krijgen. De Raad stelde voor om dat veiligheidsbelang "dat niet als zelfstandig belang was belegd" bij een ander ministerie onder te brengen. Dat is nog steeds niet gebeurd, stellen wij vast.

Ook de uitspraken van de afdeling Bestuursrecht van de Raad van State van 2015 en 2017 zijn niet serieus genomen. Zo mocht er al in 2015 geen gas meer gewonnen worden in en om Loppersum.

Omineus, zo kwalificeerden wij op 13 juli 2017 de situatie, toen wij voor de tweede keer bij de Raad van State stonden om beroep aan te tekenen tegen het gaswinningsbesluit van minister Kamp. De brief die hij als demissionair minister van Economische Zaken op 24 mei 2017 naar de Tweede Kamer stuurde, loog er niet om.

Het was zeer verontrustend in deze brief te lezen: "Door de doorgaande drukafname zijn de breuken in de regio Loppersum kritisch gespannen. Daardoor kan een relatief beperkte verandering in het systeem, zoals een versnelling van de drukafname, een aantal bevingen veroorzaken, waardoor de aardbevingsdichtheid snel toeneemt. Een verandering in het systeem zou echter ook kunnen leiden tot een zwaardere beving" (p.3).

De daarop voorgestelde vermindering van de winning met 10% door de minister, na de alarmbrief van het SodM, was voor ons geen oproep "gaat u maar rustig slapen". Wij wonen immers in de gemeente Loppersum.

De berichten in de media in februari/maart 2017 over de winning van 1 miljard kuub/bcm gas uit het cluster Loppersum liet weinig aan de verbeeldingskracht over. Aan de uitspraak van de Raad van State van 18 november 2015 en van 15 november 2017 was kennelijk geen gehoor gegeven!

Een betere illustratie van hoe een concessiehouder meent te kunnen omgaan met de door de overheid te beschermen burgers, valt niet te bedenken.

We kunnen derhalve stellen dat de beving op 8 januari 2018 van Zeerijp geen verrassing hoefde te zijn! De berichten uit de ondergrond waren zeer manifest en heftig om mee te maken. Dit keer in een geheel andere verschijningsvorm dan de beving van Huizinge; het gebinte van onze eeuwenoude monumentale boerderij zwiepte van links naar rechts.

Op 2 februari 2018 deelde de NAM mee: de gaswinning in Loppersum stopt per direct. De lokale bevolking denkt daar het hare van wanneer ze enkele maanden later met eigen ogen ziet dat er nog volop afgefakkeld wordt.

Wie gelooft er dat die breuken onder Loppersum zich vanzelf zullen herstellen? Als bij toverslag misschien op het moment dat de minister van EZK aankondigt dat de gaswinning in Groningen in 2022 stopt? Wat zeuren die Groningers toch.

Wij blijven er ons intussen wel van bewust dat een beving van 5 of 5,5 op de schaal van Richter ons nog iedere dag boven het hoofd hangt.

Ronduit schokkend was de nogal doorzichtige semantische truc die in het winningsplan 2018-2019 werd uitgehaald om het veiligheidsbegrip uit te breiden. Dat is geprobeerd om bij de afweging de leveringszekerheid dubbel te laten tellen en te laten prevaleren op de veiligheidsrisico's waaraan kinderen en volwassenen in Groningen dagelijks blootstaan.

Sporen van het (in het regeerakkoord) eerder gesignaleerde 'dédain' lezen we in de gedistantieerde beschrijving van een regio waarin het voornamelijk zou gaan om 'gevoelens' van onveiligheid. Het tekstaandeel, gewijd aan de veiligheidsrisico's voor de bewoners, blijft wel heel bescheiden vergeleken met de breed uitgesponnen passages, gewijd aan de risico's voor de gasafnemers wanneer de leveringszekerheid in gevaar zou komen. Het geheel getuigt van een ijzingwekkend onbegrip voor wat Groninger burgers al jarenlang brutaal wordt aangedaan.

Ten nauwste verbonden met onze veiligheid blijft het volledig falende versterkingsprogramma, terwijl de productie gewoon doorloopt. In de afgelopen zomer werd de versterking door de minister van EZK tot stilstand gebracht, Het heeft er alle schijn van dat het economisch en financieel gewin onverminderd prevaleert boven onze veiligheid. Hoe dit nog moreel te verantwoorden valt is voor de coalitie kennelijk al lang geen vraag meer!

De overheid schiet schromelijk tekort in haar belangrijkste taak, haar 'raison d'être': de bescherming van haar burgers. Het is wrang vast te stellen dat voor haar- in toenemende mate- de belangen van de multinationals prevaleren.

4. Schade en Versterking

Al aan het einde van de vorige eeuw deed zich schade voor aan ons pand: de zijschuur vertoonde verzakingsverschijnselen, hetzelfde gebeurde zichtbaar met deuren en ramen in het huis. Dat was bijvoorbeeld duidelijk te zien bij de oude bedsteden die niet meer sloten als voorheen. Een beving sloeg toen al een fikse scheur in de zijmuur van de grote schuur (die door een lokale aannemer voor de door NAM geboden vergoeding werd hersteld). De Bosatlas van de energie (2012) op p.103 confronteerde ons met de bodemdalingsprognose en de vaststelling dat de diepste daling uitgerekend onze leefomgeving betrof.

Bij de zware beving van Huizinge kreeg onze driehonderd jaar oude boerderij, Rijksmonument, flinke klappen; de beide zijmuren weken naar buiten. De rechterzijmuur was flink uit het lood geslagen, werd gestut en er moest om instorting te voorkomen dringend worden ingegrepen. De brandmuur tussen de schuur en het huis vertoonde in het midden een diepe scheur alsof het huis in tweeën leek te breken.

Toen kregen wij te maken met de NAM en haar taxateurs; deze hielden zich aan het (oude) protocol en de richtlijnen van de NAM. Het resulteerde erin dat niet alle schade werd erkend; zo werd de eveneens scheefgetrokken linkerzijmuur geweten aan achterstallig onderhoud dus C-schade. C-schade betekent: geen relatie met de gaswinning. Het zal je niet verbazen dat wij veel C-schade hebben en dat deze 'oude en complexe schades' tot op de dag van vandaag met dat zogenaamde 'oude protocol' beoordeeld moeten worden.

Van lieverlede besloten we de 'erkende schade' toch alvast maar te laten uitvoeren door een goede aannemer; we spraken af dat de aannemer de rekeningen rechtstreeks van de NAM betaald zou krijgen. Op de antwoordformulieren die wij aan de NAM terugstuurden om de verrichte werkzaamheden met onze handtekening te accorderen, maakten wij nog wel een aantal opmerkingen. Die hadden betrekking op de schadevaststelling waarbij "nooit gekeken was naar de funderingen, het dak en er ook met de bodemdaling geen rekening was gehouden". Dat deden we natuurlijk om te vermijden dat we met onze handtekening 'een finale kwijting' zouden accorderen.

Toen we het derde formulier (met opmerkingen) aan NAM teruggestuurd hadden, werden we gebeld door Shell legal met de mededeling dat het plaatsen van opmerkingen op het formulier niet was toegestaan. Een nieuw formulier zou ons toegestuurd worden waarop we dan alleen onze handtekening zouden zetten.

Wanneer we dat niet deden dan zou de derde termijn van de aannemer niet betaald worden! (We hielden vanzelfsprekend voet bij stuk.)

Op een later contra-expertise aanbod, reageerden we positief; we gingen er wel van uit, schreven we in onze brief, dat het dan om een onafhankelijke en echte 'contra' expertise zou gaan. Daarop kwam geen reactie. Enkele maanden later sloot de NAM tot onze verbazing eenzijdig het dossier. Gelukkig is er in de 'trias politica' nog zoiets als een rechterlijke macht, dachten wij op dat moment.

Al vele jaren lijdend niet alleen onder de mijnbouwactiviteiten van de NAM maar ook onder haar chicanes, is de vraag meer dan acuut: geeft de (eeuwig durende?) concessie die in 1963 werd verleend aan Shell en Exxon-Mobil, deze bedrijven het recht om bij voortduring -en dat al jarenlang- het collectieve en privé-eigendom van vele Groninger burgers aan te tasten?

Is de Nederlandse overheid voldoende toegerust en bereid om op te treden tegen (de lobby van) grote multinationals? De uitgelekte brief van Shell aan leden van de Tweede Kamer – alweer langer geleden-wees immers fijntjes op de consequenties voor de Staatskas, wanneer niet aan het gewenste winningsniveau zou worden voldaan.

Was het beleid dat zich ooit afficheerde als 'schadeherstel en versterking van de gebouwen' dan toch een 'fata morgana', uitsluitend bedoeld om de verdere blootstelling van de Groningers aan aardbevingsrisico's acceptabel te maken zodat de winning gewoon doorgezet kon worden? "Business as usual" te bewerkstelligen?

Al jarenlang leiden de vervlochten belangen van regering en NAM tot een consequent beleid: traineren, frustreren en burgers kleineren.

Het schadeherstel heeft met het instrumentarium van de NAM, het beruchte protocol, alleen tot oppervlakkige cosmetische ingrepen geleid. Constructief werden de gebouwen bij de doorgaande winning en dito bevingen en -bodemdaling er niet echt beter van, om het maar eens met Gronings understatement te zeggen. Het gevolg hiervan is voortschrijdend verval: met de dag worden de huizen wrakker; langzaam 'verkrumelen' de muren nadat de scheuren voor de zoveelste keer zijn dichtgesmeerd.

Het tweede instrument van de NAM, aangeleverd alvorens de winningsmaatschappij zich officieel uit de operationele afhandeling van de zogenaamde 'versterking' terugtrok: het HRA model. Dit gedrocht stond al meteen garant voor een volledige chaos. Gênante vertoningen zijn het geworden met gemeentebestuurders, intussen medeverantwoordelijk gemaakt, geëscorteerd door medewerkers van de Nationaal Coördinator Groningen die hun bevolking moeilijke en/of pseudo-geruststellende tijdingen mochten brengen. Zo vernamen wij officieel dat ons pand 'geen verhoogd risicoprofiel' heeft. Het levert een pseudo-veiligheidsgevoel want er heeft nooit enige inspectie plaatsgevonden. De huizen in het dorp Loppersum met hetzelfde profiel als het onze, bleken intussen bij nader onderzoek 'niet veilig'.

We tasten in het duister over de ware toedracht van de zaak, nadat de NAM zich in 2017 zogenaamd terugtrekt uit het herstel-en versterkingsprogramma. Wat is er daaraan voorafgaand met de regering afgesproken? Waarom lag de versterking na april 2018 vele maanden stil en kwam deze daarna nauwelijks weer op

gang? De complexe schadegevallen- waarvan onze boerderij er waarschijnlijk een is- zijn nog steeds niet opgelost. Welke instantie verhindert dat de NAM haar aansprakelijkheid voor alle schade kan ontvluchten?

Op 9 december jongstleden werd in het bijzijn van minister Wiebes begonnen met de ontmanteling van de gaslocatie ten Post. Deze locatie hoort bij het cluster Loppersum; van de Raad van State moest deze locatie al in 2015 dicht. Voor de verzamelde pers en de aanwezige bobo's zei de bewindsman: "Dit is een historisch en onomkeerbaar moment". Dit gebeurde in een iconische encenering waarbij op het die dag te leveren vakwerk, niet werd bespaard.

In het hoofdredactioneel commentaar van het Dagblad van het Noorden lezen we de volgende dag: "Dat er een eind komt aan de gaswinning, leidt zowel in Groningen als in Den Haag tot tevredenheid. Het gas bracht veel voorspoed maar de winning veroorzaakt in Groningen al jaren onvrede en ontwrichting door de onvoorspelbare aardbevingen. Ondanks beloften is het de overheid nooit gelukt de negatieve gevolgen van de gaswinning in het wingewest weg te nemen. Het oplappen van de panden gaat nog steeds moeizaam, terwijl de versteviging van onveilige huizen nauwelijks van de grond komt. Vooral de aanhoudende onzekerheid veroorzaakt stress in de gasprovincie. Het is dan ook een misvatting te denken dat het dichtdraaien van de gaskraan de problemen in Groningen meteen oplost. Hoewel Wiebes gisteren suggereerde dat bijvoorbeeld de versterking van huizen gewoon doorgaat, is de realiteit dat dit proces al tijden op zijn gat ligt."

5. Zorg voor uniek landschap, cultureel erfgoed met inbegrip van de monumenten

90 % van het cultureel erfgoed in Groningen is aangetast kopte het Dagblad van het Noorden al begin 2017.

Het is een ernstige misvatting dat schade aan gebouwen alleen optreedt na een zware beving. Ook lichte trillingen hebben uiteindelijk een vernietigende invloed. Men make zich geen illusies over de intensivering en de toenemende ruimtelijke spreiding van de mijnbouwschade. De bewering van Minister Kamp in zijn laatste aardgasdebat in de Tweede Kamer dat de mensen in Groningen "betere en sterkere" huizen krijgen is een gotspe.

De NAM was decennialang de enige instantie die over alle data van schademeldingen beschikte. Daarom was de vaststelling dat er al sluipenderwijs gebouwen in onze leefomgeving verdwenen, zorgwekkend. Enkele monumenten zijn opgekocht door de NAM (met zwijgplicht over het bedrag van aankoop). Niet zonder reden hebben de gemeentes intussen verordend dat voor sloop een vergunning moet afgegeven zijn!

In ieder geval stellen wij aan ons eigen pand vast dat ook de lichtere bevingen en de bodemdaling, niet zonder gevolgen blijven. Alle scheuren die cosmetisch dichtgesmeerd waren, blijken in bijna alle huizen weer tevoorschijn te komen.

Er is onherstelbare en onomkeerbare schade toegebracht aan cultureel erfgoed en monumenten waaronder het onze. Dit is in strijd met de Monumentenwet art.11. Bovendien wordt het verdrag van Granada (1985), door Nederland in 1994 geratificeerd en het Europees Landschapsverdrag (Florence 2000) dat in 2006 door Nederland is onderschreven, met voeten getreden.

Intussen vindt in een van de oudste cultuurlandschappen van Noord West Europa een onomkeerbare vernieling plaats: een grootscheepse culturele beroving. Een sluipende catastrofe voltrekt zich in het terpengebied, in Groningen “wierden” genoemd. Reeds in de vijfde eeuw voor onze jaartelling werden ze opgeworpen. Het binnendijkse Waddengebied is onzes inziens even ‘werelderfgoedwaardig’ als haar natte wederhelft de Waddenzee.

Met recht kan gesteld worden dat dit landschap de vroegste getuigenis levert van waar Nederland in de wereld om bekendstaat : de eeuwigdurende strijd met het water. De verre voorvaderen van de huidige bewoners leverden hier een heftige strijd met de elementen. Geen wonder dat ‘noaberschap’ in deze contreien nog steeds als belangrijke maatschappelijke waarde wordt gezien. ‘Kop d’r veur’ in de overtuiging dat problemen samen opgelost kunnen worden, is nog steeds kenmerkend voor de mentaliteit. Wellicht heeft het daarom enige tijd geduurd vooraleer de Groningers-na de beving van Huizinge- zich manifesteerden. De machten en belangen waartegen een rechtmatige strijd moet worden gevoerd, overstijgen verre de vertrouwde maat.

De wierden zijn heden ten dage de vitale getuigenis van een traditie; ze incorporeren kernwaarden van Nederland. De ruimtelijke en monumentale kwaliteit van dit wierdenland met onder andere de middeleeuwse kerken, de borgen en eeuwenoude boerderijen leveren de huidige bewoners van het gebied de existentiële ankers in het bestaan. Wat nu gebeurt : Groningen wordt zijn ziel ontrukkt!

6. Introductie van nieuwe instellingen en nieuwe wetgeving.

Sinds het aantreden van het huidige kabinet wint naast ‘Russische roulette’ het goochelspel ‘balletje balletje’ aan populariteit in Haagse kringen. In Groningen worden zowel van personen als van instellingen de verantwoordelijkheden gewisseld, worden nieuwe instituties gecreëerd of worden nieuwe wetgevingstrajecten haastig op de rails gezet.

Op papier is er in de laatste jaren heel veel veranderd; in de praktijk is grote vertraging aan de orde van de dag.

Waarom blijven schade-afhandeling en versterking nog steeds gescheiden trajecten?

Met grote zorg zien we de introductie van nieuwe wetgeving zoals bijvoorbeeld de Wet Versterking Groningen. Wij vrezen dat dit alles ten detrimente gaat van Groninger burgers wier rechten in snel tempo steeds verder worden ingeperkt.

De regering lijkt bezig om naast existentiële onzekerheid ook rechtsonzekerheid te creëren bij de burgers. Moeten wij vrezen dat niet alleen het fundament onder onze huizen is aangetast maar dat ook het fundament onder onze rechtsstaat wordt bedreigd?

Hoe democratisch gelegitimeerd zijn al die nieuwe adviesorganen en besturen van de met nieuwe verantwoordelijkheden toegeruste nieuwe instellingen?

Zijn de nieuwste wetsvoorstellen- die in razende vaart door de beide Kamers worden gejaagd- waarbij de rechten van de Groningers “voor hun veiligheid” ingeperkt dreigen te worden, de prelude van de puinhopen die hier na 2022 worden achtergelaten?

Het is toch op zijn minst opvallend dat het tempo van de wetgevingstrajecten omgekeerd evenredig is aan het tempo van de aanpak van schadeherstel en versterking.

Natuurlijk vragen we ons af: ontspringt de veroorzaker van alle schade en ellende ultiem de dans en hebben de Groningers het nakijken? “De brutalen hebben de halve wereld” zegt het spreekwoord. Hoe haal je het in vredesnaam in je hoofd om alvast een voorschot van 60 miljoen te claimen wegens gederfde inkomsten terwijl je de Groningers met een door jou toegebrachte miljardenschade opzadelt?

Op wie kan Groningen rekenen om te verhinderen dat het zwartste scenario zich voltrekt? Het moge duidelijk zijn dat het de Groningers niet ontgaat dat er steeds nieuwe spelletjes uit de kast gehaald worden en het ontgaat hen ook niet als er ‘vals’ wordt gespeeld.

Afrondend

Alleen de gang naar de rechter heeft de Groninger burgers iets opgeleverd. Dat geldt zowel voor een paar civiele zaken bij de Rechtbank Noord Nederland, de uitspraak van de Hoge Raad naar aanleiding van een aantal prejudiciële vragen aan haar gesteld door de Rechtbank Assen als zeker ook voor de drie uitspraken van de Raad van State inzake de winningsbesluiten van het Groningenveld.

Als we een conclusie kunnen trekken : in de bijna honderd vergaderingen van het parlement over de gaswinning werd bij voortduring door de coalitiepartijen verhinderd dat het regeringsbeleid ingrijpend werd bijgesteld.

De breed gesteunde motie in de Tweede Kamer voor een parlementaire enquête naar de gaswinning verbond twee voorwaarden aan de start ervan: zowel het schadeherstel als de versterking moest goed op gang zijn gekomen. Als er al ooit aan die conditie voldaan zal zijn, wordt het voor de ondervraagden moeilijk om aan de feiten nog “een actieve herinnering” te hebben!

Hadden er nu echt, zeker na de “wake up call” van Huizinge, in al die zeven jaren, geen andere maatregelen genomen kunnen worden?

Het Regiofonds uit het regeerakkoord is er dus toch gekomen. Het kreeg alleen een andere naam: Nationaal Programma Groningen. Een dikke 1 miljard euro gespreid over tien jaar en te verdelen over alle aardbevingsgemeenten waarbij de ‘visie’ nog ontbreekt.

Wanneer krijgen we eindelijk een gedegen plan waarbij alle schade eerlijk wordt hersteld, geïntegreerd in een Deltaplanachtige aanpak van het gebied? Een plan waarbij de burgers van de getroffen regio ruimschoots meedenken en meebeslissen over hun toekomstige leefomgeving.

Wanneer honoreert de overheid eindelijk dat “de burger centraal” meer is dan een mantra en dat ‘burgers’ - in onze grondwet verankerde- rechten hebben die hen (onder andere) ook tegen de overheid beschermen? Wordt het niet hoog tijd dat wij in Groningen onze “burgerrechten” claimen?

De gedupeerde ‘inwoners’ of ‘bewoners’ zijn meestal Nederlandse staatsburgers . Burgers hebben rechten!

Groningen heeft dringend een echte burgerrechten beweging nodig!

De grondrechten die wij als burgers van dit land genieten, verankerd in art.21 en art.22 van de Grondwet en in art.2 en art.8 van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens, sluiten de Groningers toch niet uit?

“Genoeg is genoeg” scandeerden de deelnemers bij de fakkeltochten. De kloof tussen burger en politiek is letterlijk en figuurlijk uitgegroeid tot een levensgevaarlijke ravijn.

Hoe lang nog moeten Groninger gedupeerden dit brutale onrecht tolereren? Hoe lang nog gaat die onuitputtelijke stroom van loze beloften door ? Door wie wordt Nederland eigenlijk geregeerd?

Wij wensen je een inspirerend, gezond en vooral gelukkig Nieuwjaar!

Peter Hofstede

Ingrid Mortiers

P.S Als Statenlid voor de PvdA (2003 -2015) mocht Ingrid enige ervaring opdoen in de provinciale politiek. Haar bevindingen in het regionaal parlement van Groningen rechtvaardigen een apart essay. Dit valt evenwel buiten het bestek van deze Nieuwjaarsbrief.

SCHATSBORG PARTNERS TOLWEG 14
9912 TG LLERMENS NL

ingrid@schatsborg.nl

Druk: Marnedrukkers, Groningen